

"Als we iets niet weten, zorgen we dat we die kennis vergaren, of we huren de kennis in." Jan-Willem de Groot van Boomadviesbureau De Groot in Veenendaal heeft altijd open gestaan voor nieuwe dingen op bomengebied, ook voor ontwikkelingen in het buitenland. Door eerdere bezoeken aan onze oosterburen en nieuwsgierigheid naar de massariaziekte waar hun platanen mee kampten, gebeurde het dat De Groot al heel aardig was voorbereid op het moment dat de massariaziekte in Duitsland de grens met ons overstak en de rest van Nederland liet opschrikken.

Auteur: Karlijn Raats

Massaria eist grensverleggend onderzoek

Praktijk-research naar en beheersing van massaria

Vier microscopen staan op rij op een klinisch witte tafel langs de muur bij Boomadviesbureau De Groot in Veenendaal die, zoals later blijkt, onder meer dienst doen om houtmonsters te onderzoeken op de aanwezigheid van de massariaziekte.

Een vitale, ambitieuze jongeman schuift aan tafel aan. Directeur Jan-Willem de Groot (32) weet wat hij wil: er loopt geen groen bloed door zijn familie, maar van kinds af aan was hij

"We lopen voor op de Duitsers op het gebied van massaria"

wel gefascineerd door vogels, groen en bomen. Inmiddels stuurt hij vier vaste medewerkers aan met verve en is het zijn volgende stap om zich te profileren als expert op gebied van plagen en ziektes. Ervaring voor het hebben van een onderzoeksadviesbureau deed hij op bij Pius Floris Boomverzorging. "Daar ontmoette ik Ron." Boomspecialist Ron Pluijmaekers (45) startte na

Blaasjes

het eveneens opdoen van ervaring bij Pius Floris ook een eigen bedrijf in Heerlen: Algemene Bomendienst Limburg.

Een-tweetje

Boomadviesbureau De Groot doet aan inventarisatie van boomveiligheidscontroles, nader technisch onderzoek op bomen met onder meer de Picus geluidstomograaf (instrument dat meet met geluidsgolven, waarvan er maar enkelen in Nederland operatief zijn, red.), het opstellen van boombeheerplannen, Bomen Effect Analyses en kennisoverdracht door onder meer workshops. Samen met Pluijmaekers heeft De Groot een perfect een-tweetje: De Groot komt met onderzoek en een beheerplan, zijn samenwerkingspartner draagt veelal zorg voor de uitvoering ervan. Opdrachtgevers zijn overheden, woningbouwverenigingen, projectontwikkelaars en boomverzorgingsbedrijven die zelf geen onderzoeksadvies uitbrengen.

Massaria is De Groot's kindje: hij en Pluijmaekers hoorden er rond 2005 voor het eerst over op een congres in Osnabrück, aangezien de ziekte zich toen al aardig manifesteerde bij onze oosterburen. In de winter van 2006 deed het tweetal hun eerste eigen massaria-ontdekking in Sittard-Geleen. Pluijmaekers: "We stuitten op een afwijkend schorspatroon. Toevallig hadden we net een treeworker uit Bayern bij ons over de vloer, die had in Mannheim en twee andere Duitse steden al eens een boom met massaria behandeld. Toen hebben we eerst alleen de aangetaste takken verwijderd en zijn we in augustus 2007 op massaria-awerkbezoek gegaan in Mannheim en Koblenz.

Jan-Willem de Groot

Die steden zijn een soort microklimaatjes waarvoor het er een paar graden warmer is dan in de omgeving. Een perfect klimaat dus voor de ziekte."

Platgebombardeerd

Daar staken ze het een en ander op van professor Dr. Rolf Kehr (Hochschule für angewandte Wissenschaft und Kunst in Göttingen) en kwamen thuis met een behandelingsaanpak van door massaria aangetaste bomen. Nog steeds werkt De Groot samen met de Duitse professor die gespecialiseerd is op het gebied van bomenziekten en -plagen. De Groot verklaart: "In de

Beginnende fase

Verergerde fase

Foute boel

eerste instantie controleren we de platanen op de aanwezigheid van aangetaste takken en proberen we ze te behouden door deze gelijktijdig met de controle te verwijderen. Dat hebben we ze ook in Duitsland zien doen; de naoorlogse platanen (na de Eerste Wereldoorlog) die daar aangetast waren, wilden de overheden en bewoners absoluut niet kwijt, omdat de bomen voor een belangrijk deel het stadsbeeld bepalen dat voorheen gebombardeerd was.. ”

De Groot en Pluijmaekers gaan nog een stapje verder dan de massariaziekte onder controle te brengen. “We lopen voor op de Duitsers op het gebied van massaria, want wij bestrijden niet

“Er is geen reden om massaria-aangetaste platanen te vellen”

alleen de symptomen, ook proberen we aantasting tegen te gaan door de groeiplaatsomstandigheden te verbeteren en de kronen van platanen dusdanig te snoeien zodat er meer licht in de binnenkroon kan komen”, aldus de onderzoeksadviseur. Pluijmakers knikt en vult aan: “Op dit moment hebben we daarvoor een proef lopen in Sittard-Geleen.”

Willen zij de massariakoningen van de bomenwereld worden? De Groot: “Specialismevorming gebeurt een beetje automatisch. Als de een of ander met een vinding komt voor rupsenbestrijding of op kastanjebloedingsziektegebied, wachten andere boomspecialisten gewoonlijk even af, daardoor heb je tijd om jezelf te specialiseren en een kennis- en klantenvoorsprong op anderen te nemen.”

Graadje warmer

Profilering als massariakenner behoeft kennisinvestering. Daarbij laten Pluijmaekers en De

Groot hun werk graag voor een deel stoelen door wetenschappelijke bewijzen. Pluijmaekers is daarin wel nuchter: “Natuurlijk is niet alle wetenschappelijke informatie toepasbaar in de praktijk. Dat de massariaschimmel zich via de lucht verspreidt, voegt niet veel toe aan platanenbehandeling in het veld. Waar we in de bomenwereld wel wat aan hebben, is aan onderzoeksresultaten die laten zien dat de kans groot is dat een tak na drie maanden aantasting naar beneden komt zeilen.” De Groot: “Parallel daaraan doen we praktijkonderzoek. In Den Haag en Amsterdam hebben we aangetaste takken verankerd, om te kijken hoe lang het duurt voor ze afbreken door massaria. We zijn er al wel achter dat het aantastingsproces in dikke takken langzamer verloopt dan in dunne takken, dat heeft te maken met de houtanatomie en in welke periode van het jaar de aantasting heeft plaatsgevonden. Aangetaste takken die in het blad staan lopen een groter risico af te breken dan takken in de bladloze periode.”

Hoe staat het over vijf jaar met de platanen en hun ziekte? Pluijmakers speculeert: “Op basis van de temperatuurstijgingen schat ik in dat de massariaziekte in omvang en ernst toe zal nemen in Nederland. In Limburg is het altijd een klein graadje warmer dan in de rest van Nederland en daar zie je dat de aantastingen niet alleen op smalle jonge en onderstandige takjes zoals hier voorkomt, maar ook echt op dikke grote takken.”

Tien euro per boom

Niet alleen investeert De Groot met zijn adviesbureau in kennis, ook gaat er een aardige duit naar manuren en materieel als het om onderzoek van risicobomen op massaria gaat. “Onderzoek moet goed gebeuren. Je moet je personeel goed op de hoogte houden en instrueren, een hoogwerker inzetten om iedere boom uit te kammen en er de tijd voor nemen. Ik merk dat massaria nogal wel

eens wordt verward met de bladvlekkenziekte, veroorzaakt door de schimmel *Apiognomonia platani*. Deze aantasting is een veelvoorkomende ziekte in platanen, waarbij het blad wordt aan-

“Massaria is synoniem aan droogtestress”

getast en vroegtijdig afsterft. De schimmel kan naast het blad ook twijgen en dunne takken aantasten. Op aangetaste takken ontstaat een kanker, die in een beginstadium verward kan worden met de massariaziekte. Met een getraind oog herken je massaria binnen een paar tellen, maar je moet wel hoog de boom in om alle takken te bekijken. Ik heb horen zeggen dat massaria wel vanaf de grond te determineren is, maar dat is echt onzin. Je kunt hooguit een volledig afgestorven tak vanaf de grond herkennen, maar

Ron Pluijmaekers

Controle op Massaria is vanaf de grond niet mogelijk

zeker geen recent aangetaste gesteltak. Massaria zit te hoog, en bovendien zit de aantasting aan de bovenzijde van de tak, zodat je aan de onderkant vaak niets ziet. Voor een nauwkeurig onder-

“Massariacontrole kan niet voor tien euro per boom”

zoek heb je een hoogwerker nodig. Dat kost natuurlijk wat meer dan wanneer je een boom vanaf de grond onderzoekt, maar als je iets doet,

moet je het goed doen. Een boom op massaria controleren is geen reguliere visuele boomveiligheidscontrole (VTA) meer, maar valt onder de onderzoeksplicht. Dat kan dus niet voor tien euro per boom.”

Lichtconcurrentie

In opdracht van de gemeente Utrechtse Heuvelrug onderzoekt Boomadviesbureau De Groot een aantal solitaire platanen in een Driebergs park en huurt daarvoor een hoogwerker

ker in bij hoogwerkereigenaar Rien van As (61). Boomverzorger Cees van der Bas (24) loopt de bomen na op de schimmel. Van der Bas: “In deze omgeving vinden we alleen massaria op dunne jonge takjes. Gelukkig maar, want die kunnen ook weinig schade aanrichten als ze naar beneden vallen.”

Waarom heeft deze plataan massaria gekregen, denkt Van der Bas? “Hij staat in elk geval in de schaduw van de paardenkastanje erachter. Lichtconcurrentie is niet goed voor de boom in het ontwijken van massaria omdat met name onderstandige en verzwakte takken worden aangetast. Verder denk ik dat we deze solitaire bomen één keer per jaar moeten controleren.”

Jan –Willem de Groot en Ron Pluijmaekers zijn de organisatoren van de eerste editie van de Nederlandse Boominfodag op 6 november dit jaar.

“Massaria wordt wel eens verward met de bladvlekkenziekte, veroorzaakt door de schimmel *Apiognomonium platani*”

Cees van der Bas: “We hebben iets nieuws ontdekt: dat massaria van de aangetaste tak terugloopt naar de hoofdtak. Normaal loopt de schimmel alleen van de hoofdtak verder uit.”